

HÄLSOHÖGSKOLAN

HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

Polisens Arbetsmiljö 2013

Delrapport 2 (3)

Psykosociala aspekter

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	3
BAKGRUND	4
SYFTE	5
METODBESKRIVNING	6
STATISTISK ANALYS	8
RESULTAT.....	9
ALLMÄN INFORMATION	9
GENERELLA FAKTORER FÖR PSYKOSOCIAL HÄLSA	11
PSYKISK ÅTERHÄMTNING	20
ARBETSORGANISATION	22
<i>Arbetstider och skiftarbete.....</i>	<i>22</i>
<i>Stöd från kollegor, chefer och övriga</i>	<i>24</i>
<i>Stöd och uppmuntran</i>	<i>26</i>
<i>Konflikt eller bråk på arbetsplatsen</i>	<i>27</i>
<i>Sexuella trakasserier.....</i>	<i>29</i>
<i>Behov av extern handledning</i>	<i>30</i>
<i>Företagshälsovård.....</i>	<i>31</i>
<i>Rapportering av arbetsskada</i>	<i>32</i>
<i>Systematiskt arbetsmiljöarbete.....</i>	<i>33</i>
STRESSFAKTORER I OPERATIVT ARBETE	34
<i>Våld eller hot i arbetet.....</i>	<i>34</i>
<i>Ensamarbete.....</i>	<i>35</i>
DISKUSSION	36
FORTSATT FORSKNING.....	39
SLUTSATSER	39
REFERENSER.....	40
BILAGA.....	41
ENKÄT OM POLISENS ARBETSMILJÖ	41

Sammanfattning

I Sverige rapporterar polisen mer sjukfrånvaro relaterat till trakasserier hot, våld och diskriminering jämfört med många andra yrkeskategorier. Arbetsmiljön för poliser medför att de utsätts för olika faktorer som kan inverka negativt på deras psykosociala hälsa. Det är faktorer som uppstår till följd av arbetets art, t.ex. att utsättas för hotfulla och kritiska situationer, utsatta miljöer och eller organisatoriska faktorer som påverkar relation med medarbetare, arbetsledare och dess hantering i någon kritisk situation.

Syftet med studien var att undersöka i vilken omfattning det förekommer psykosociala problem och vad som kan bidra till psykosociala problem för uniformerad polis i yttre tjänst. Resultatet visar att drygt hälften 60-65 % av poliserna upplever sitt arbete som mycket meningsfullt eller meningsfullt och är mycket nöjda eller nöjda med sitt arbete. Beträffande arbetsbelastning anser de flesta poliser att de hade lagom till för mycket med arbetsuppgifter. Det var däremot en stor skillnad mellan olika polismyndigheter. Nära hälften, 40 % av poliserna uppgav att de lärde sig något nytt och utvecklades kontinuerligt. Hela 94 % anser att de får stöd och uppmuntran från sina arbetskamrater och knappt tre fjärdedelar rapporterade att de för det mesta, eller alltid, hade möjlighet att få stöd och uppmuntran från närmaste chef. När det gäller sömn och återhämtning uppgav 63 % att de inte fick tillräckligt med sömn och 38 % som inte psykiskt återhämtade sig på sina fridagar. Det visade sig vara ett starkt samband med de som arbetade 3-skift, vilket de flesta arbetar och graden av brist på sömn respektive brist på psykisk återhämtning. Det framkom att det finns ett behov av extern handledning av exempelvis psykoterapeut efter en alvarlig och/eller hot full situation, det var något högre antal för kvinnor än män. Totalt i hela landet svarade 89 % att de hade tillgång till Företagshälsovård. När det gäller våld och hot i operativt arbete anser nästan en fjärdedel att det förekommer ett par dagar i veckan eller mer. Manliga poliser rapporterade förekomst av våld och hot i något högre grad än kvinnliga poliser. Manliga poliser uppger att de i dubbelt så stor utsträckning hamnar i otrygga situationer, 20 % jämfört med 10 % för kvinnliga poliser. Sammanfattningsvis framkom att skiftarbete, då främst 3-skift arbetet är psykiskt påfrestande vilket medför att poliserna är trötta och håglösa, beroende på sömnbrist. Förändring av arbetsschema vore önskvärt förslagsvis till någon form av fasta arbetsscheman, med periodvis regelbundna arbetstider. Därutöver vid behov någon utomstående att prata med efter hotfulla och kritiska situationer. Åtgärder som skapar förutsättningar till psykisk återhämtning bör därför vidtas och prioriteras för poliser i yttre uniformerad tjänst.

Studien är utförd av nedanstående på uppdrag av Rikspolisstyrelsen, Sverige 2013

Elisabeth Elgmark Andersson, med dr, leg arbetsterapeut, Hälsohögskolan, Högskolan i Jönköping

Louise Bæk Larsen, doktorand, leg ortopedingenjör, Hälsohögskolan, Högskolan i Jönköping

Roy Tranberg, med dr, leg ortopedingenjör, Lundbergs Laboratorium för Ortopedisk Forskning, Sahlgrenska Universitetssjukhuset, Göteborg

Nerrolyn Ramstrand, docent i ortopedteknik, leg ortopedingenjör, Hälsohögskolan, Högskolan i Jönköping

Bakgrund

Arbetsmiljön för poliser medför att de utsätts för olika faktorer som kan inverka negativt på deras psykosociala hälsa. Dessa faktorer kan klassificeras som "operativa faktorer", de faktorer som uppstår till följd av arbetets art, t.ex. utsätts för hotfulla och kritiska situationer (1) eller "utsatta miljöer och eller organisatoriska faktorer" som påverkar relation med medarbetare, arbetsledare och dess hantering vid olika situationer där poliserna har varit utsatt i någon form av kritisk situation (2).

Psykosocial hälsa avser psykisk, social och känslomässiga aspekterna av hälsa. Psykosocial hälsa påverkar både fysisk och psykisk hälsa och är en viktig folkhälsofråga. Arbetsmiljöer kan ha stor inverkan på den psykosociala hälsa och tidigare forskning har visat ett samband mellan de allmänna psykosociala arbetsvillkoren och sjukdom frånvaro (3). Psykosociala faktorer i arbetsmiljön kan vara oklara förväntningar på arbetsinsats, oklara roller, risker för hot och våld, skiftarbete, oregelbundna arbetstider, konflikter, kränkningar, trakasserier (4, 5). När påfrestningar och krav blir övermäktiga, när kontroll, stöd och återhämtningen och erfarenhet saknas eller att tillräcklig kunskap saknas för att hantera en situation kan konsekvenser bli att kroppens försvarsreaktioner ger olika effekter. Dessa effekter kan vara fysiska, psykiska, beteendemässiga och tankemässiga. Effekten benämns oftast som stress och påverkar inte bara den enskilde arbetstagaren utan kan även ge återverkningar på gruppen och i organisationen som till exempel i samarbets svårigheter och konflikter, sökande och utseende av syndabockar (6). Inom service, omsorgs- och säkerhetsarbete där polis, väktare m.fl. ingår är varannan person utsatt för våld eller hot på arbetet, men även bland fordonsförare, buss- och taxichaufförer samt även lärare (4, 5).

Poliser är en yrkesgrupp där arbetssjukdomar är vanligt förekommande, arbetssjukdomar definieras som "sjukdom som är resultatet av, eller som har försämrats på grund av, arbetet eller arbetsförhållanden" (5). Av antalet anmälda fall av arbetssjukdom i Sverige är manliga uniformerade poliser i yttre tjänst ett av de yrken som har högst anmälningar tillsammans med försvar, brandskydd och rättsväsende. När det gäller kvinnliga uniformerade poliser i yttre tjänst kommer de på tredje plats tillsammans med försvar, brandskydd och rättsväsende (4). Därutöver rapporterar svenska polisen mer sjukfrånvaro relaterat till trakasserier hot, våld och diskriminering jämfört med andra yrkeskategorier (8). Svenska studier har också visat att det finns en svag tendens att kvinnliga poliser har mer sjukfrånvaro manliga poliser (9).

Forskning har visat att poliser inte arbetar i en direkt stressfull miljö, men det kan vara arbetsorganisation och brist på support som kan vara anledning till att arbetet upplevs som stressrelaterat, inte det operativa arbetet d.v.s. ute i fält (2, 7). Det råder dock fortfarande osäkerhet om vilka speciella faktorer som påverkar den psykosociala hälsan och välmående hos poliser.

Hälsöghögskolan, Högskolan i Jönköping har fått i uppdrag av Rikspolisstyrelsen att undersöka bakomliggande orsaker till arbetsrelaterade besvär hos den svenska polisen. Föreliggande rapport är del 2 av totalt 3 rapporter som utförs av Hälsöghögskolan, Högskolan i Jönköping. Tidigare har Delrapport 1, gällande den fysiska arbetsmiljön publicerats (10).

Syfte

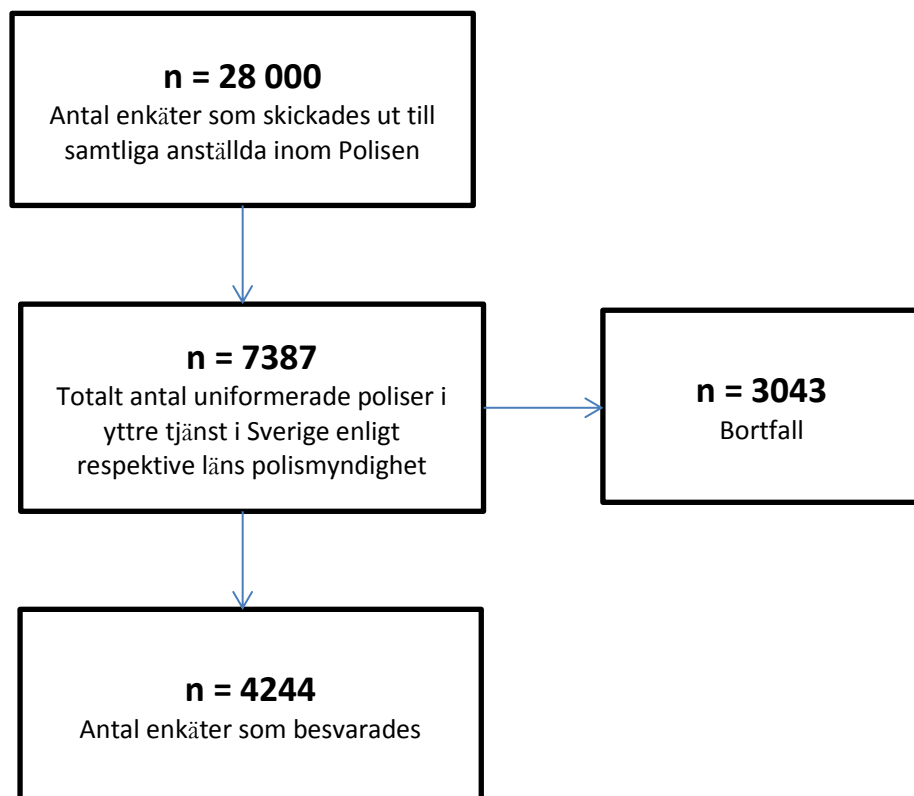
Syftet med delrapport 2 var att undersöka i vilken omfattning det förekommer psykosociala problem och vad som kan bidra till psykosociala problem i arbetsmiljön för uniformerad polis i yttre tjänst.

Följande frågor inom polisens psykosociala arbetsmiljö har aktualiserats:

- I vilken omfattning förekommer psykosociala problem hos uniformerade poliser i yttre tjänst?
- Vilka är de bidragande faktorerna till psykosociala problem för uniformerad polis i yttre tjänst?
- Finns det någon statistiskt säkerställd skillnad mellan olika myndigheter vad gäller psykosocialt välbefinnande för uniformerad polis i yttre tjänst?

Metodbeskrivning

För att besvara syftet och efterföljande frågor skickades en enkät ut med frågor ut via mail till alla anställda inom svensk polis ca 28 000. Detta för att vara helt säker på att alla poliser som arbetar som uniformerad polis yttre tjänst i Sverige skulle erhålla frågeformuläret, se Figur 1. Varje läns polismyndighets personalavdelning (Human Resources [HR]) hade inför utskicket bidraget med aktuellt antal uniformerade poliser i yttre tjänst för respektive län, se Figur 1.

Figur 1 Flödesschema över antal enkäter som skickats ut, antal uniformerad polis i yttre tjänst och antal enkäter som besvarats

Enkäten skickades ut mellan 4 februari – 6 mars 2013. Rikspolisstyrelsen var ansvarig för utskick av enkäten och påminnelserna via e-mail. I samband med utskicket informerades att deltagandet var helt anonymt och att resultat skulle analyseras och bearbetas av Hälsohögskolan, Högskolan i Jönköping. Två påminnelser utfördes, en efter 2 veckor och den andra efter 4 veckor. Forskningsetiskt tillstånd hade erhållits vid Regionala etikprövningsnämnden i Linköping (Dnr 2010/261-31).

Enkäten utgick från frågor om arbetsmiljö som har utarbetats av Statistiska Centralbyrån [SCB] och Arbetsmiljöverket (5) och inkluderar frågor om det dagliga arbetet, den psykosociala arbetsmiljön, utbildning av personal och systematiskt arbetsmiljöarbete, företagshälsovård, sjukfrånvaro och återhämtning samt personliga upplevelser av arbetet. Frågor som ställs är om man trötthet definieras enligt SCB att man: uttryckligen är kroppsligt uttröttad, men även stark anspänning som i hög grad är psykiskt betingad kan yttra sig i kroppslig utmattning (5). Fördelen med att välja SCB:s frågor var att resultatet kan jämföras

med andra arbetsgrupper/branscher, men eftersom SCB frågeformulär är generellt utformat för olika arbetsgrupper fick mer yrkesspecifika frågor gällande polisens arbetssituation läggas till. Dessa frågor diskuterades fram av en arbetsgrupp med deltagare från Rikspolisstyrelsen, Polismyndigheten i Jönköpings län, Hälsohögskolan, Högskolan i Jönköping och Sahlgrenska Akademin – Göteborgs universitet, Göteborg.

Inför utskick av enkäten nationellt, testades en version av enkäten av en grupp poliser, de fick lämna synpunkter som därefter diskuterades i två olika grupper varefter synpunkterna sammanställdes. Av de två grupperna som lämnade synpunkter var en från storstadsmiljö och den andra från liten till mellanstor stad. Ett gemensamt ställningstagande togs fram från de inkomna synpunkterna och enkäten justerades utifrån detta.

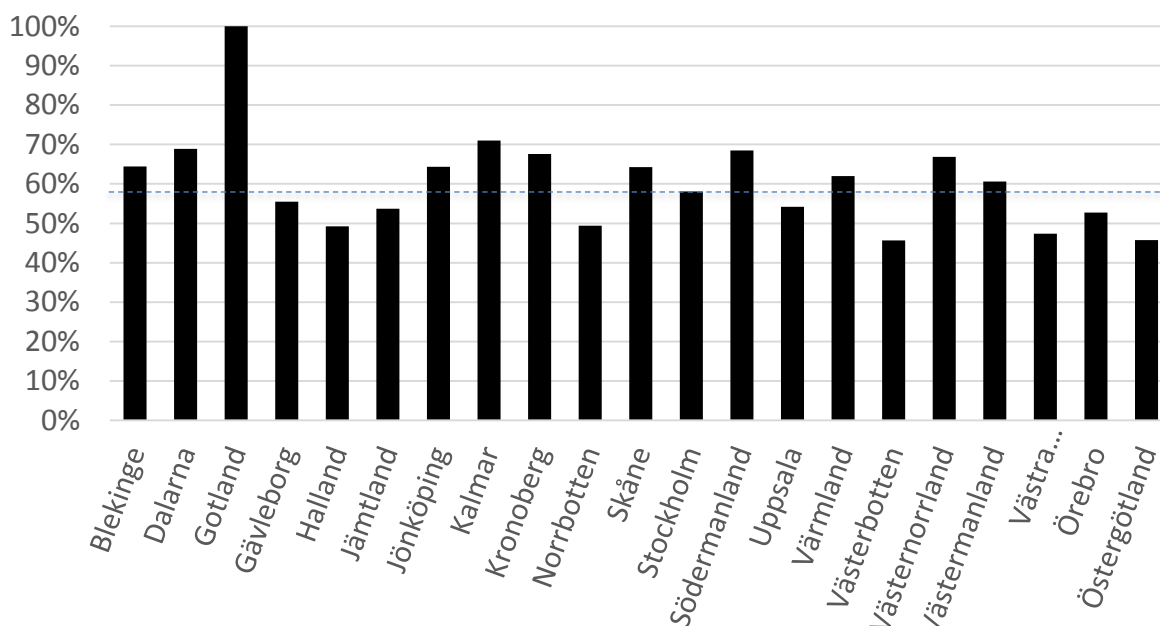
Statistisk analys

Resultatet har sammanställts och bearbetats med beskrivande och analytisk statistik som presenteras i tabeller och diagram. Statistiska signifikanta analyser har säkerhetsställts med en 95 % säkerhet. Det innebär att när det är rapporterat och beskrivit att det finns ett säkerhetsställt samband är det med 95 % säkerhet. I vetenskapliga sammanhang benämns detta med att det är en signifikansnivå 5 % nivå, ($p=0,05$).

Resultat

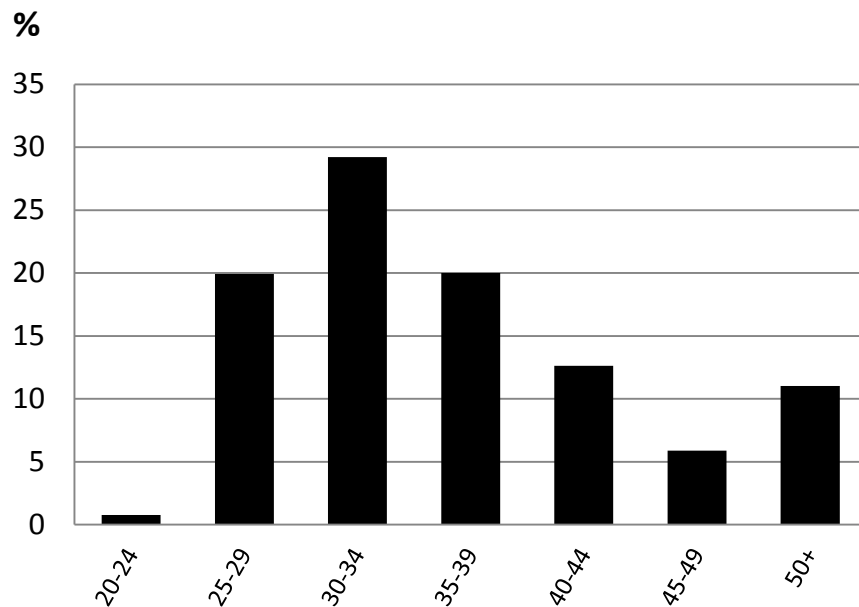
Allmän information

Enkäten besvarades av 58 % (Figur 2) av dessa var 74 % män och 26 % kvinnor, därutöver var det 27 poliser som inte hade fyllt i uppgiften för kön. Av de svar som erhållits är det 53 % från poliser som arbetar i storstad eller stor till medelstor stad och 47 % som arbetar i mindre eller liten stad.

Figur 2 Antal svar i procent inom respektive polismyndighet. Streckad linje avser total svarsfrekvens. (Fråga 2 och 4)

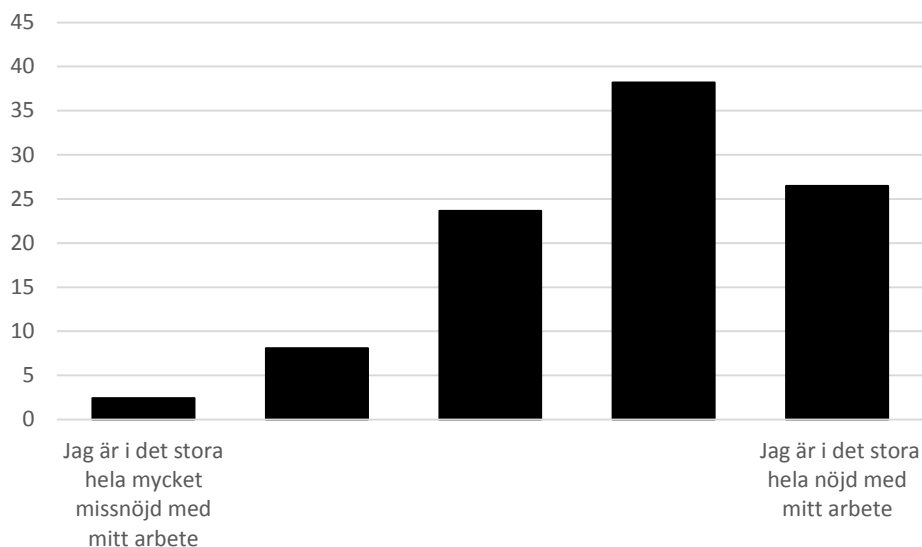
Åldersfördelningen visar att de flesta poliser förekommer i åldersgruppen 30-34 år (Figur 3). Resultatet visade att 25 % av poliserna hade arbetat som polis i 3-4 år efter sin aspirant tjänstgöring och 77 % hade arbetat upp till 10 år. Flertalet av de tillfrågade poliserna arbetar 3-skift, (77 %).

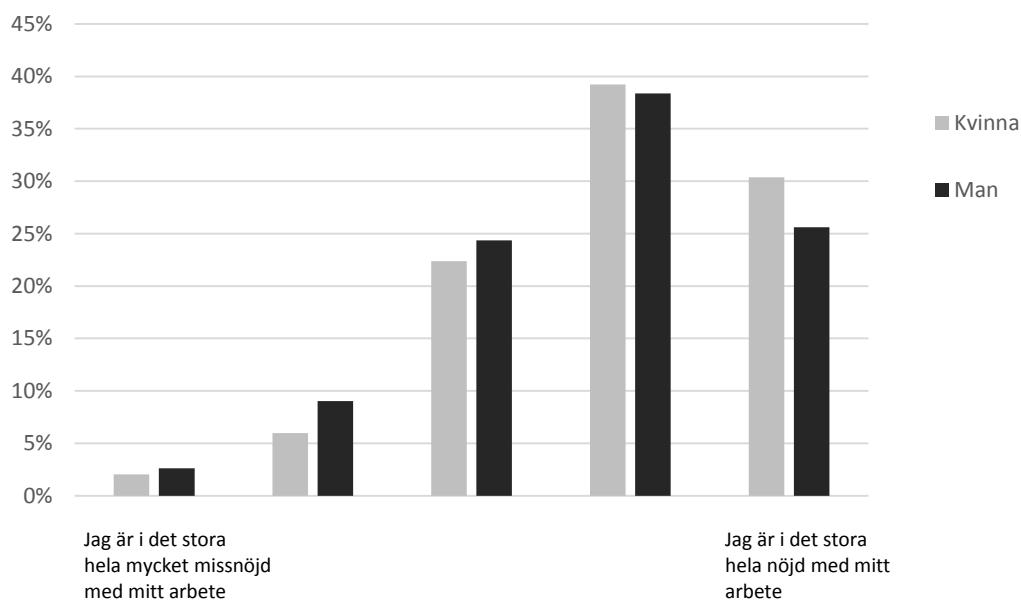
Figur 3 Antal svar i procent från polis i respektive åldersgrupp. (Fråga 5)

Generella faktorer för psykosocial hälsa

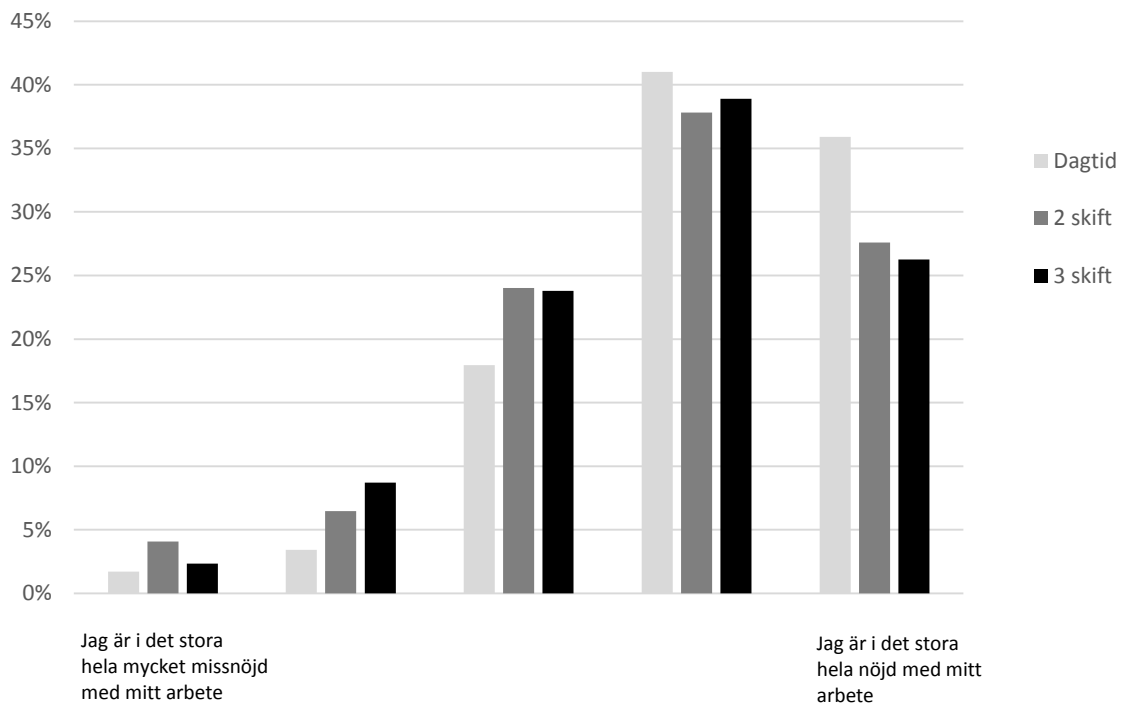
Ett antal frågor handlade om arbetstillfredsställelse. Generellt var polisen nöjd med sitt arbete, se Figur 4. Kvinnliga poliser var något mer nöjda än manliga poliser (Figur 5) och de som arbetade dagtid var mer nöjda än de som arbetade 2 skift eller 3-skift se Figur 6.

Figur 4 Antal i procent som är nöjda med sitt arbete. (Fråga 147)

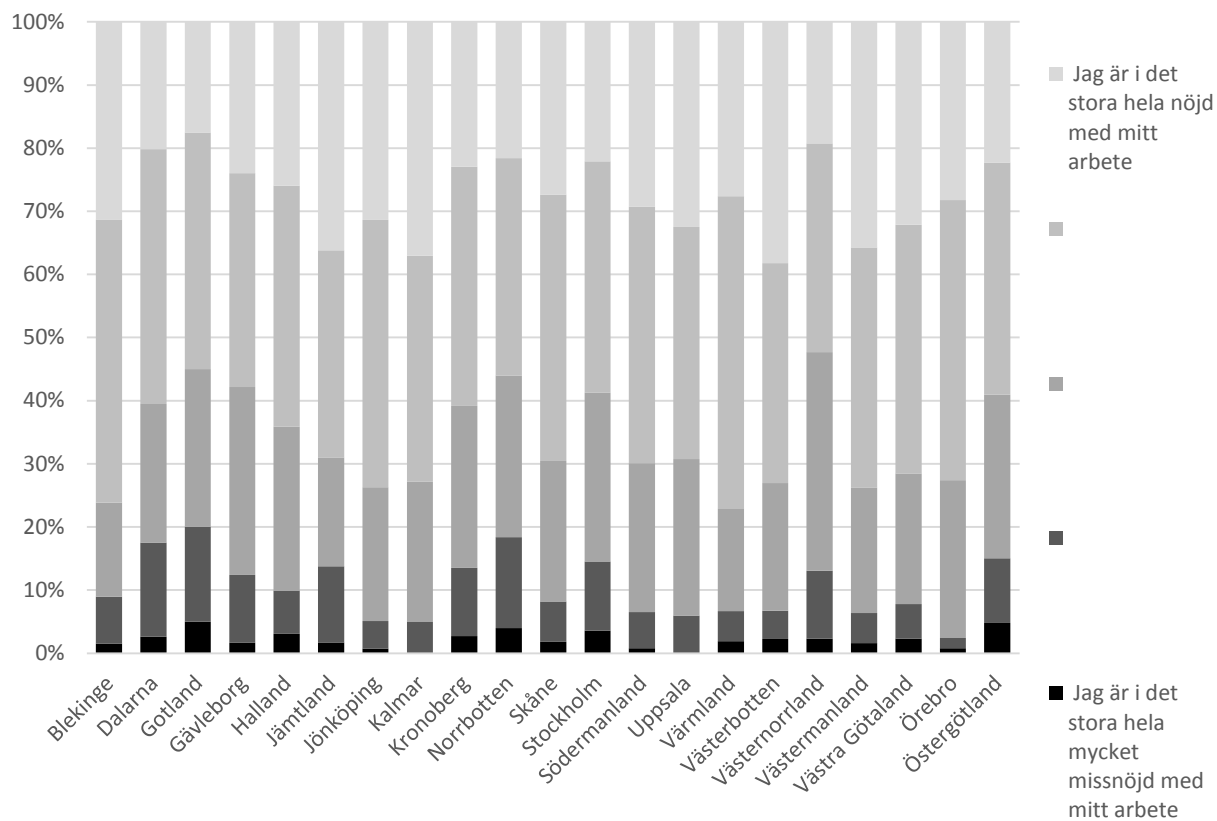

Figur 5 Antal i procent (män/kvinnor) som är nöjda med sitt arbete. (Fråga 147)

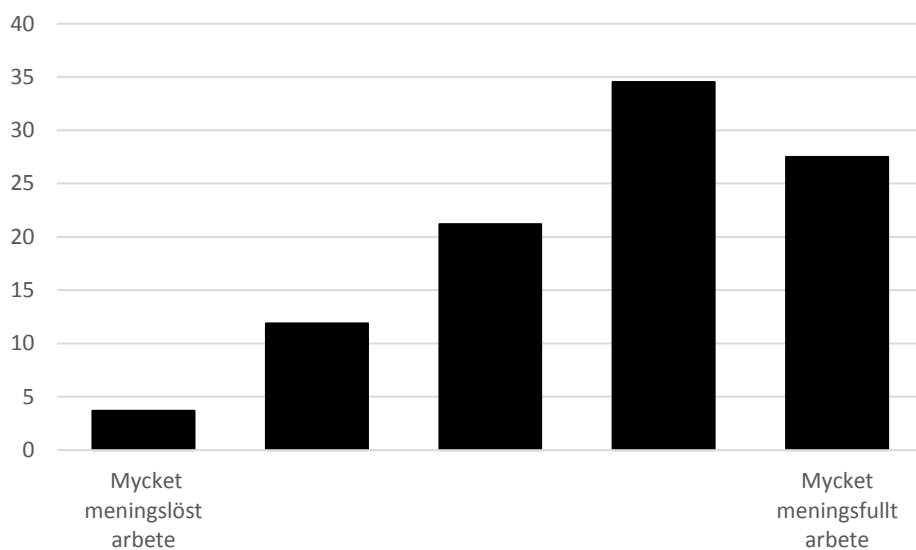
Figur 6 Antal i procent (Dagtid, 2skift, 3-skift) som är nöjda med sitt arbete. (Fråga 147)

Det förekommer en skillnad mellan olika polismyndigheter hur pass nöjd man är med sin arbetssituation, poliserna inom polismyndigheten på Gotland och polismyndigheten i Norrbotten rapporterade den högsta andelen som var missnöjda eller mycket missnöjda, se Figur 7.

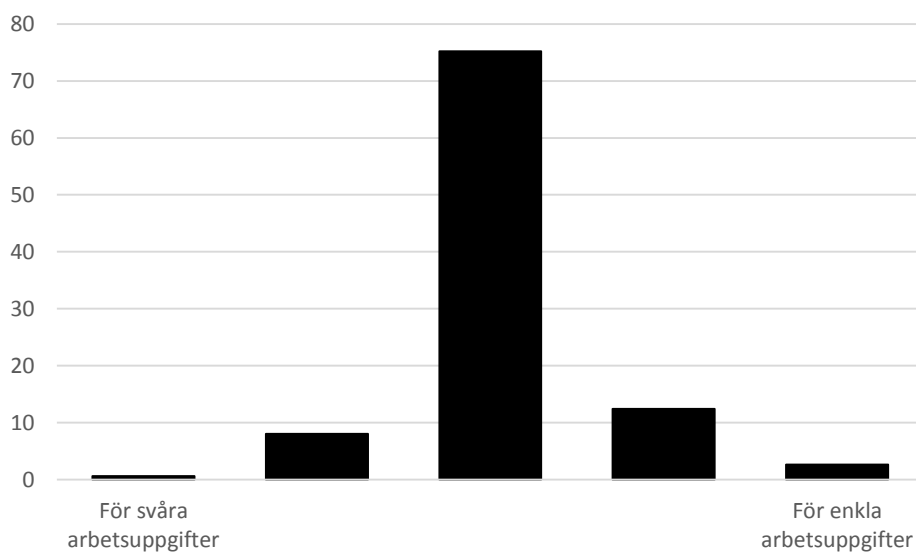

Figur 7 Antal i procent som är nöjda respektive missnöjda med sitt arbete för respektive polismyndighet. (Fråga 147)

Generellt upplever poliserna sitt arbete som meningsfullt (Figur 8) och uppfattade inte att arbetsuppgifterna var för svåra eller för lätta (Figur 9).

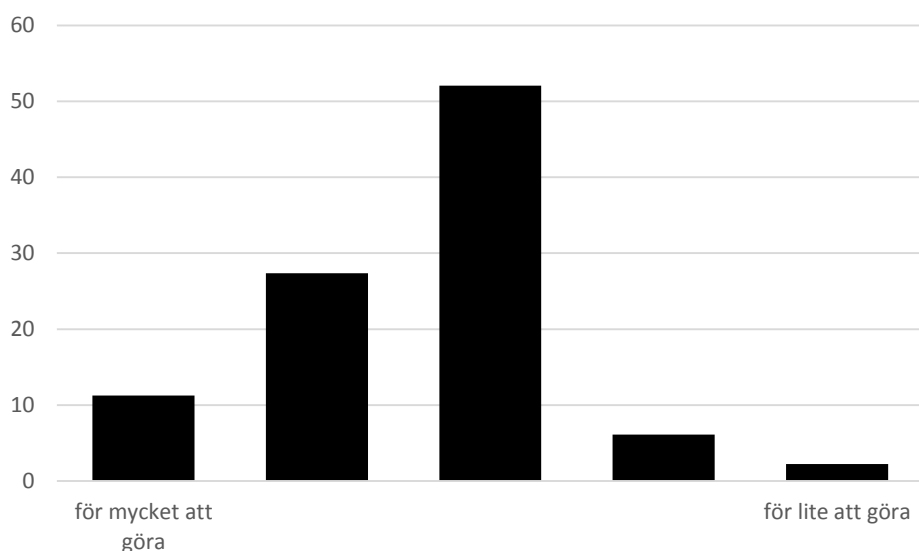

Figur 8 Antal procent avseende meningslöst respektive meningsfullt arbete. (Fråga 143)

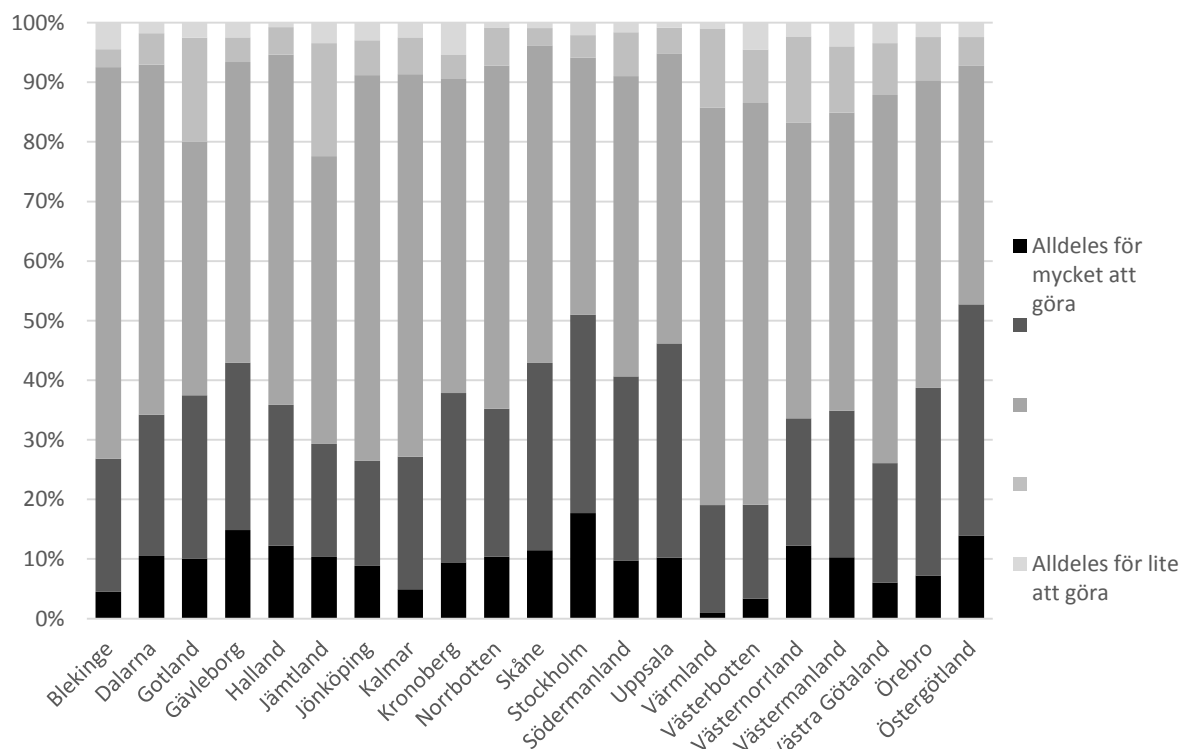
Figur 9 Svåra alternativt enkla arbetsuppgifter. (Fråga 135)

Större del av den svenska poliskåren anser att de har lagom till för mycket att göra (Figur 10).

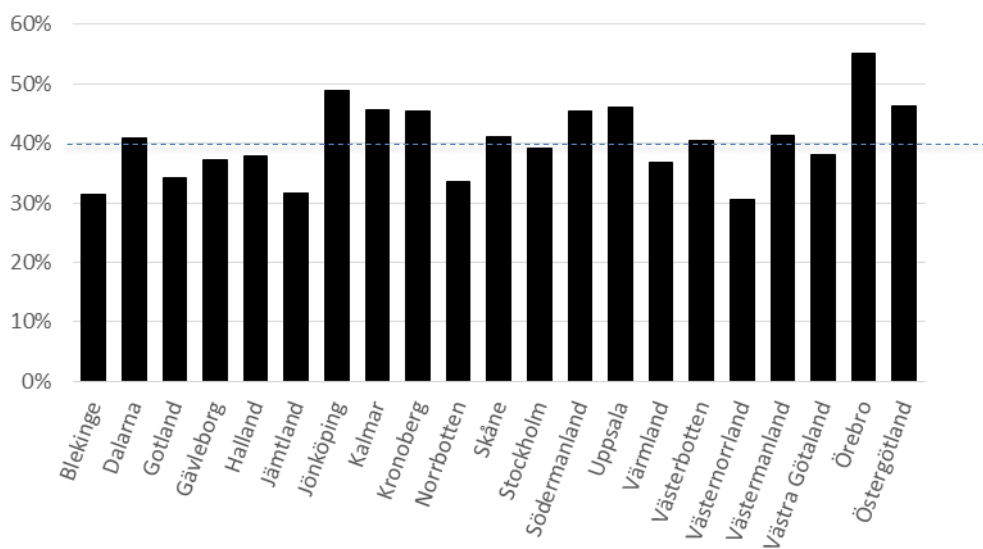
Figur 10 Figuren visar ”hur mycket man har att göra” i procent för hela svenska poliskåren. (Fråga 54)

Det rapporterades ingen skillnad mellan män och kvinnor när det gäller hur mycket man har att göra, dock förekommer det en avsevärd skillnad mellan de olika polismyndigheterna, där poliserna inom Stockholm, Östergötland och Uppsala polismyndighet rapporterade att de hade för mycket att göra, se Figur 11.

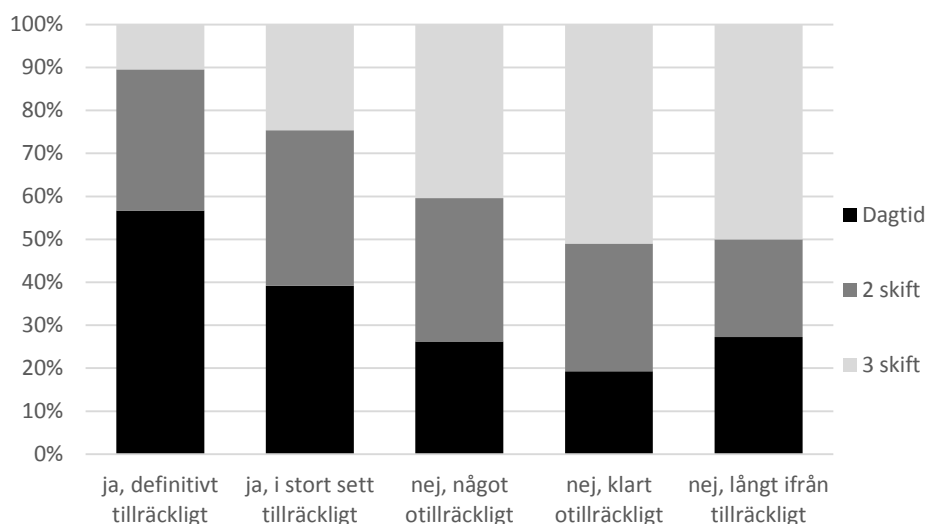
Figur 11 Figuren visar ”För mycket att göra” i procent för respektive polismyndighet. (Fråga 134)

Det var 40 % av totala antalet poliser som angav att de har möjlighet att lära något nytt och utvecklas en dag per vecka eller mer. Dock varierade detta beroende på myndighet, se Figur 12.

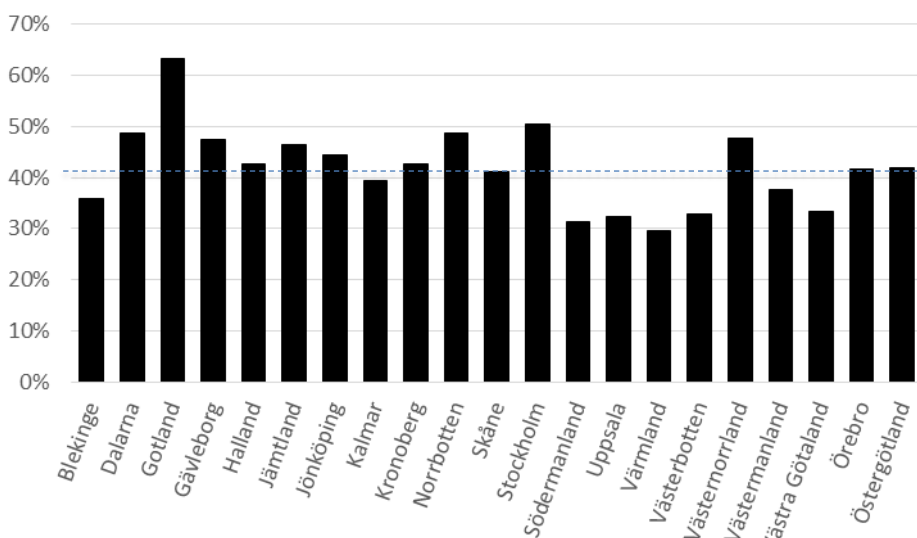
Figur 12 Figuren visar ”Möjlighet att lära något nytt en dag per vecka eller mer” för respektive polismyndighet. (Fråga 109)

Ett flertal frågor handlade om sömn och hela 63 % uppgav att de inte får tillräckligt med sömn vid hopslagning av tre gradvisa alternativen (Nej, något otillräckligt med sömn, nej klart otillräckligt med sömn och långt ifrån tillräckligt med sömn). Det visade sig att det finns ett samband mellan bristen på sömn och typ av arbetsschema, där poliser som arbetar 3-skift inte får tillräckligt med sömn i större utsträckning än de som arbetade 2-skift eller dagskift (Figur 13).

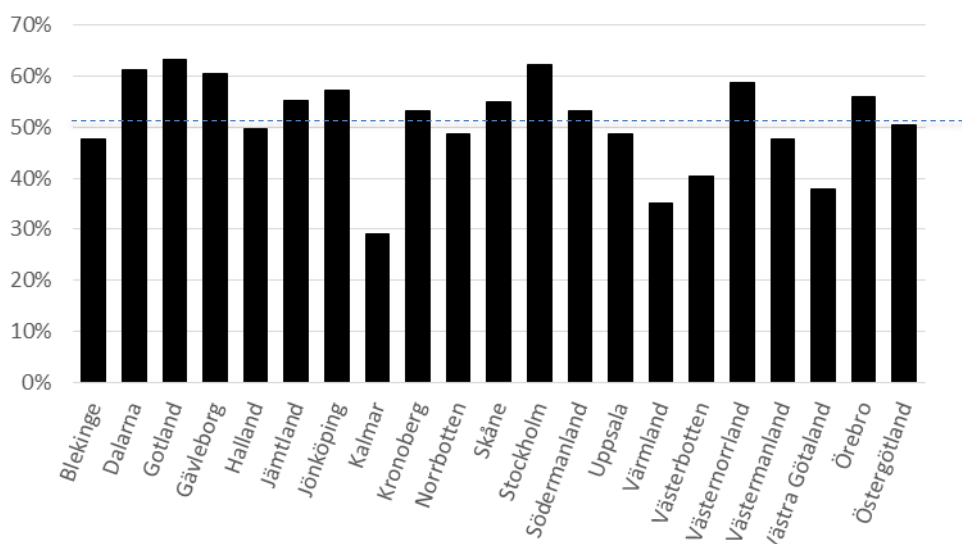
Figur 13 Visar olika arbetsschema och samband med "får tillräckligt med sömn". (Fråga 123)

Det förekom ingen skillnad mellan män och kvinnor var det gäller sömn, 17 % av poliserna uppgav att de en dag per vecka eller mer under de senaste tre månaderna hade haft svårigheter att sova för att de tänkte jobbet. Det var 42 % av poliserna som angav att de hade känt sig trötta och håglösa en dag per vecka eller mer. Detta skilde sig mellan olika polismyndigheter där poliserna på Gotland i större utsträckning rapporterade att de kände sig håglösa och trötta, se Figur 14.

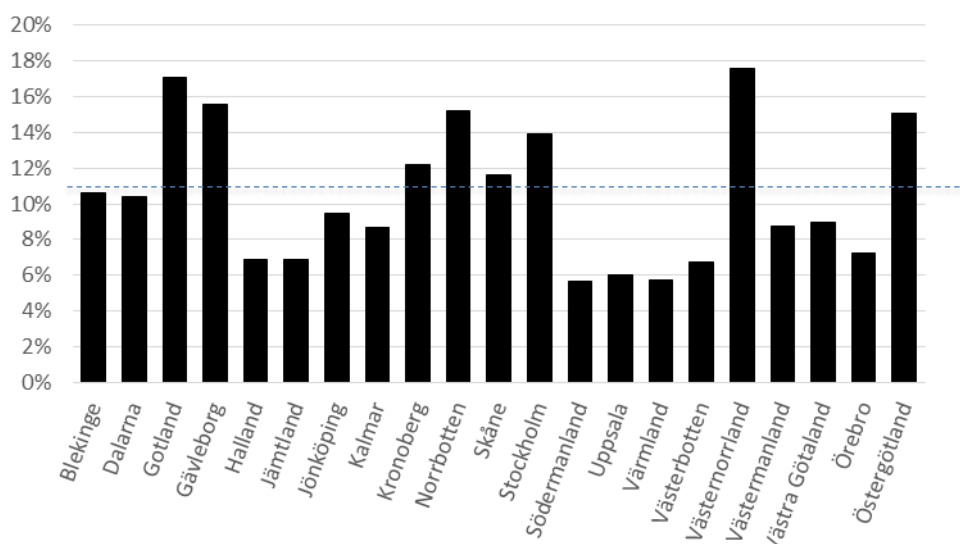
Figur 14 Visar hur ofta poliserna för respektive polismyndigheter är trötta och håglösa en dag per vecka eller mer. (Fråga 83)

Hälften av alla poliser (52 %) rapporterade att de efter arbetet ofta var för trötta eller saknade tid för familj, vänner eller fritidsaktiviteter, en dag per vecka eller mer. Det förekom en mindre skillnad mellan kvinnliga och manliga poliser, där kvinnor stod för 55 % och manliga poliser för 52 %. Därutöver förekom det en skillnad mellan olika polismyndigheter där polismyndigheterna på Gotland, Stockholm, Dalarna och Gävleborg hade högst antal poliser som var för trötta eller saknade tid för familj, vänner och fritidsaktiviteter, se Figur 15.

Figur 15 Resultat på frågan ”är du för trött för eller saknar tid för familjen, vänner eller fritidsaktiviteter efter arbetet” en dag per vecka eller mer, presenterat för respektive polismyndighet. (Fråga 90)

På frågan om de kände olust när de går till arbetet, uppgav 11 % av de tillfrågade att de kände olust en dag per vecka eller mer. Ingen skillnad sågs mellan män och kvinnor inte heller mellan poliser som arbetade dagtid, 2-skift eller 3-skift. Däremot konstaterades det att det fanns ett samband beroende på vilken polismyndighet som vederbörande polis tillhörde, där de som upplevde mest olust, tillhörde polismyndigheten på Gotland och polismyndigheten i Västernorrland, se Figur 16.

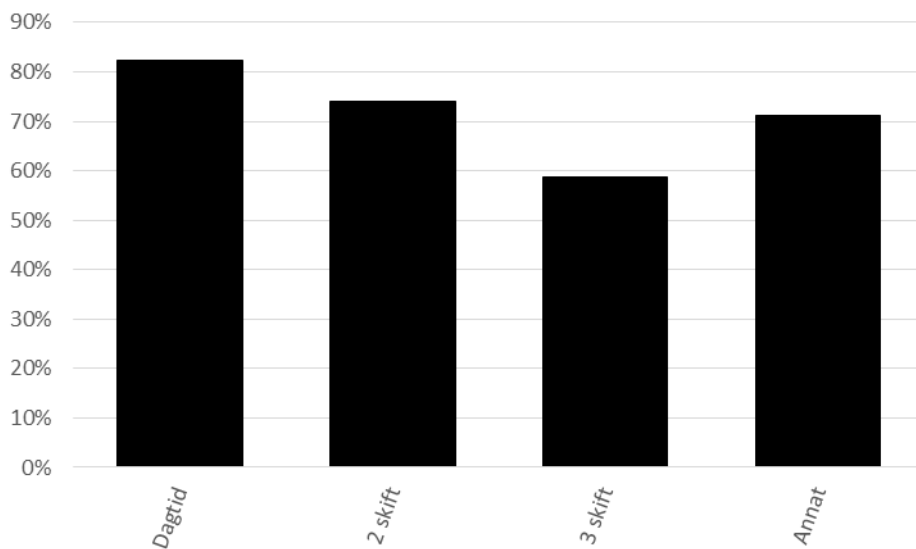

Figur 16

Figuren visar i procent svar på frågan ”Händer det att du känner olust när du går till arbetet?” en dag per vecka eller mer.(Fråga 87)

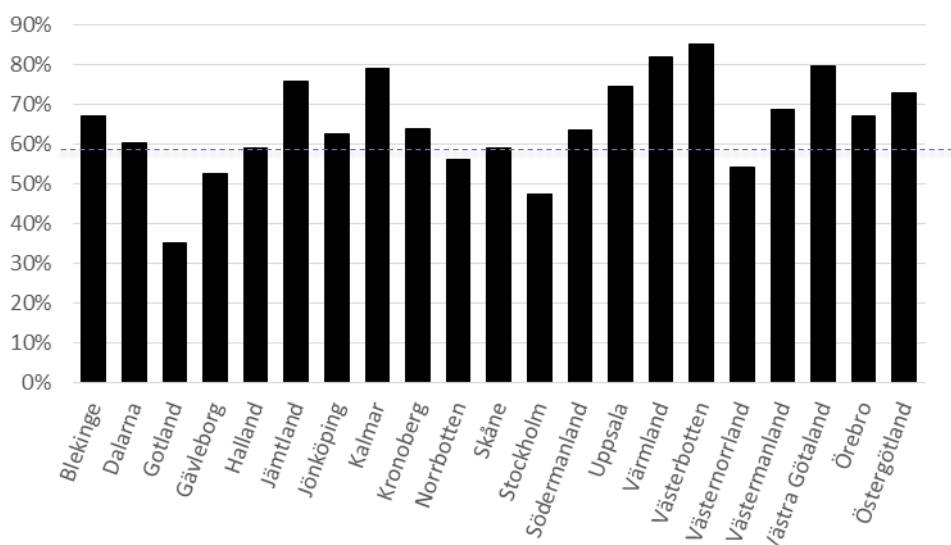
Psykisk återhämtning

På frågan om psykisk återhämtning under fridagar, svarade 38 % av polisen att de inte ansåg att de kunde återhämta sig. Vilken form av arbetsschema de svarande poliserna tjänstgjorde hade ett starkt samband med graden av psykiskt återhämtning (Figur 17).

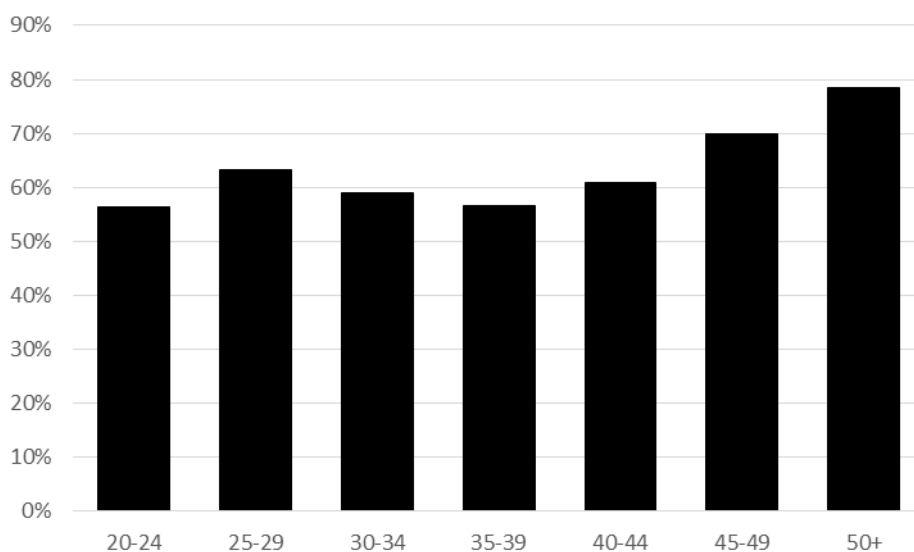
Figur 17 Visar i procent "hinner återhämta sig psykiskt under fridagar" i förhållande till olika typ av arbetsschema. (Fråga 13)

Det var 59 % av poliserna som arbetar 3-skift som angav att de hinner återhämta sig psykiskt på sina fridagar. Av de som arbetade 2-skift var det 74 % som återhämtade sig och av de som arbetade dagskift var det 82 % återhämtade sig på sina fridagar. Dock varierade psykisk återhämtning avsevärt mellan polismyndigheterna. Polismyndigheten på Gotland rapporterade att 35 % att de hann återhämta sig på sina fridagar. Vid polismyndigheten i Stockholm var det 47 % och vid polismyndigheten i Gävleborg var det 52 % som återhämtade sig psykiskt under sina fridagar, se Figur 18.

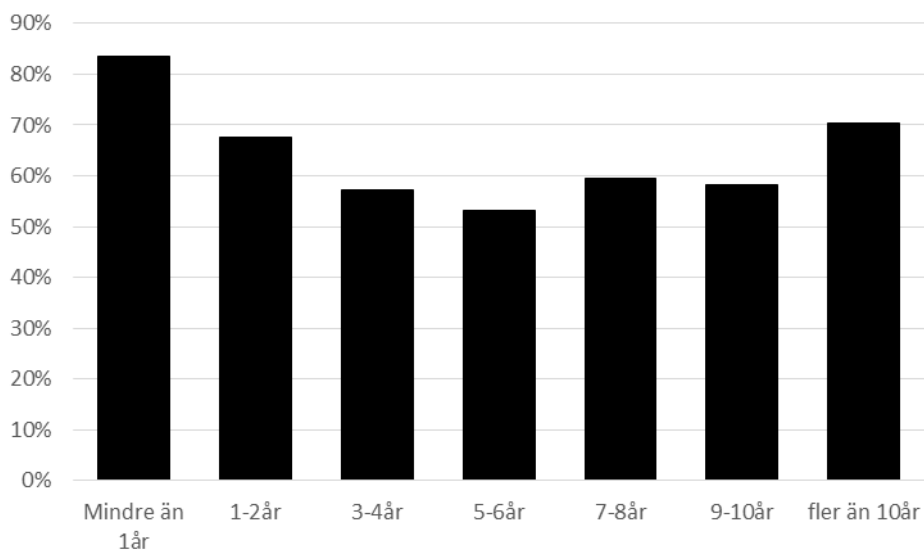

Figur 18 Visar ”psykisk återhämtning” i förhållande till polismyndighet. (Fråga 13)

Det var ingen skillnad när man jämförde män och kvinnor när det gäller psykisk återhämtning. Det förekom dock en skillnad avseende ålder och psykisk återhämtning se Figur 19, samt antalet år som man hade arbetat som polis, se Figur 20.

Figur 19 Psykisk återhämtning i förhållande till ålder. (Fråga 5 och 13)

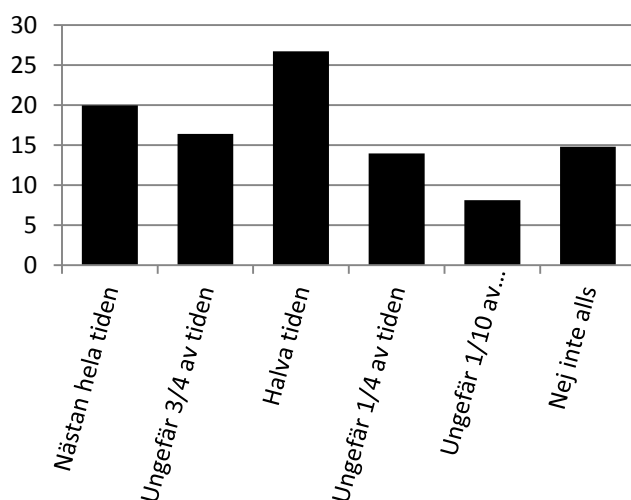

Figur 20 Psykisk återhämtning i förhållande hur många år man arbetat som polis. (Fråga 10 och 13)

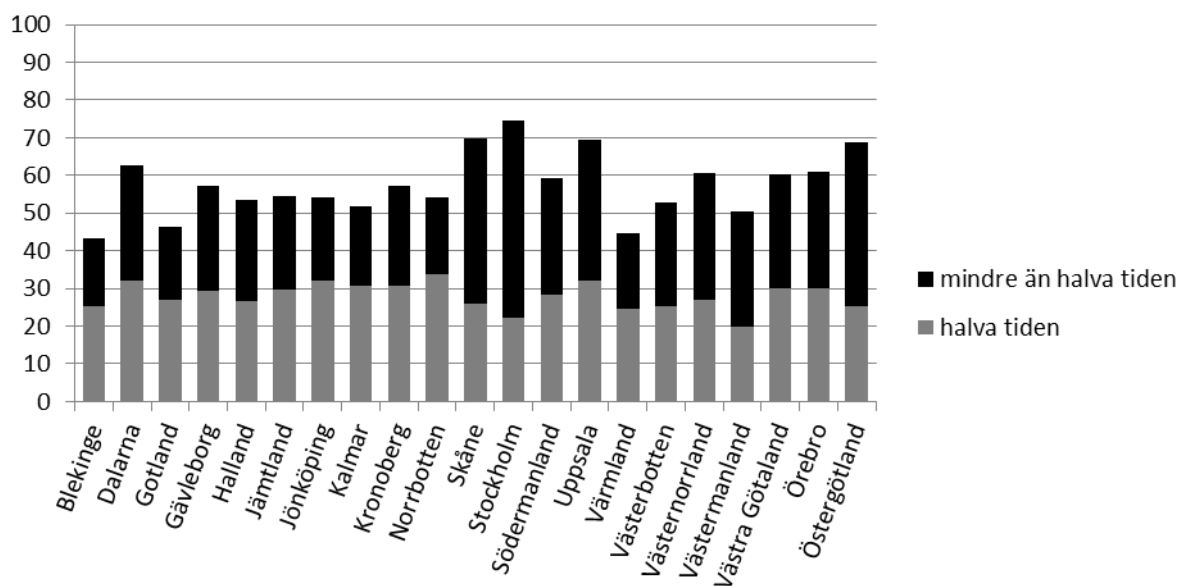
Arbetsorganisation

Arbetstider och skiftarbete

De allra flesta poliser arbetar 3-skift (77 %). Typ av arbetsschema var relaterat till olika polismyndigheter och andelen av poliser som arbetade 3-skift varierade från 61 % i Västerbotten till 89 % i Halland. Hela 70 % rapporterade att arbetstiden var periodplanerad. Möjlighet att bestämma arbetstakt varierade kraftigt (Figur 21) och var också beroende på polismyndighet, se Figur 22.

Figur 21 Visar möjlighet att bestämma sin arbetstakt i förhållande till den totala arbetstiden. (Fråga 46)

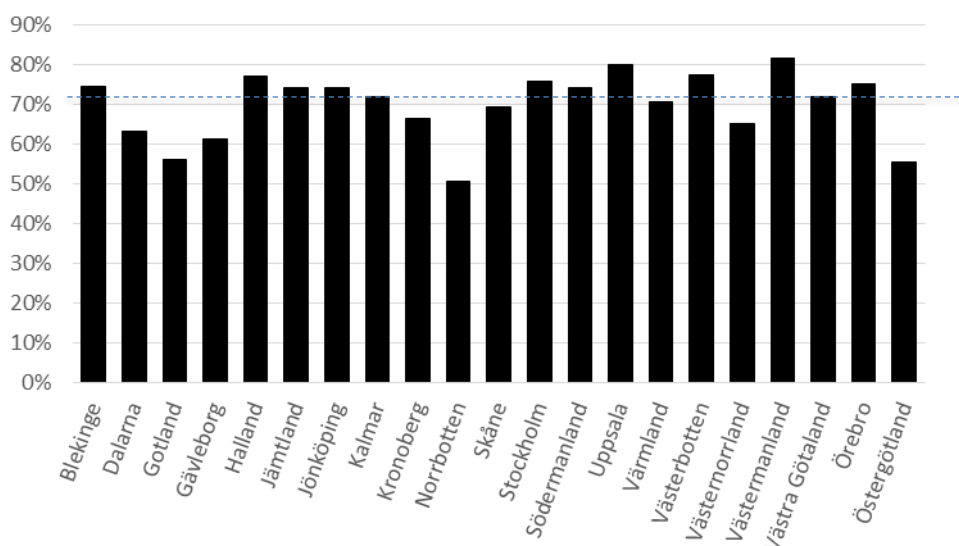

Figur 22 Möjlighet att bestämma sin arbetstakt uppdelat på polismyndighet. (Fråga 46)

Stöd från kollegor, chefer och övriga

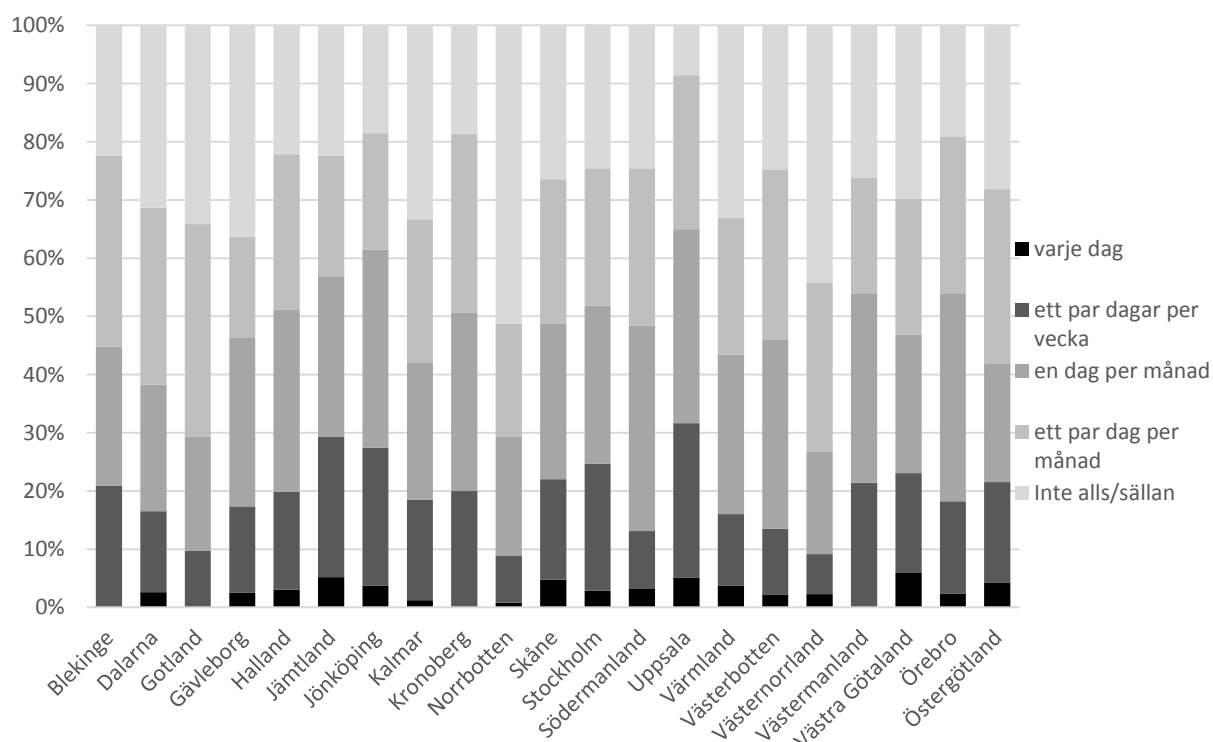
Knappt tre fjärdedelar (71 %) rapporterade att de för det mesta, eller alltid, hade möjlighet att få stöd och uppmuntran från chefer, när arbetet kändes besvärligt. Detta varierade mellan olika polismyndighet där poliserna vid polismyndigheterna i Norrbotten, Östergötland och på Gotland hade de minst möjlighet att få stöd och uppmuntran.

En högre andel kvinnor (75 %) ansåg att de fick stöd från chefer för det mesta eller alltid, för manliga poliser var motsvarande siffra 70 % (Figur 23).

Figur 23 Förhållande mellan polismyndighet och stöd och uppmuntran från chef i procent, kvinnor och män sammanslaget. (Fråga 52)

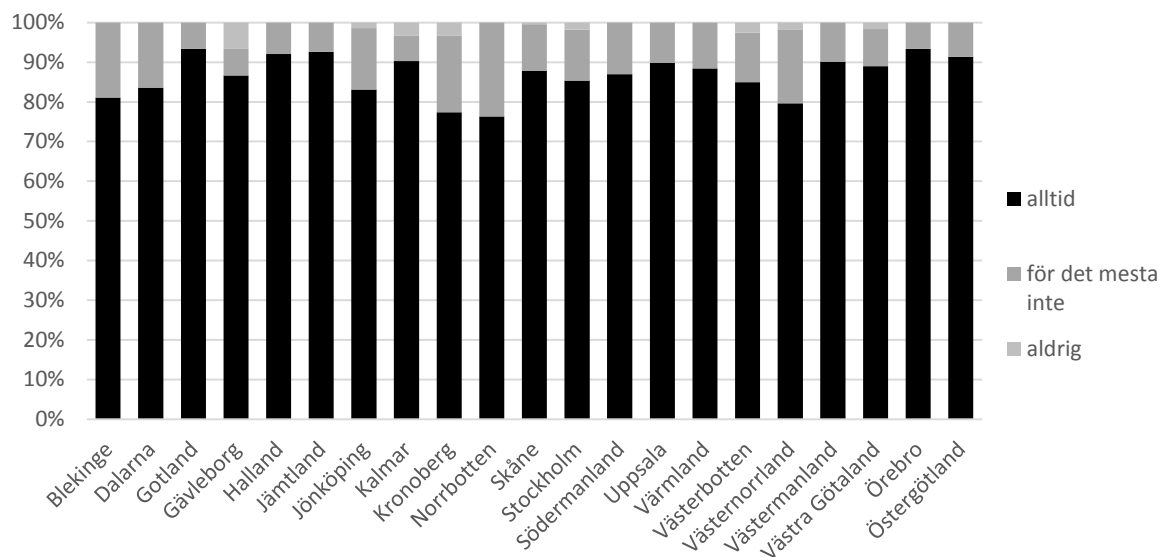
Skillnader mellan polismyndighet observerades också när polisen tillfrågades om deras chef visar uppskattning för något, Gotland, Norrbotten och Västernorrland rapporterade att de erhöll minst uppskattning, se Figur 24. Ingen skillnad förekom mellan könen .

Figur 24 Grad av uppskattning i procent från chef i förhållande till Polismyndighet. (Fråga 56)

Stöd och uppmuntran

Hela 94 % av de tillfrågade uppgav att de får stöd och uppmuntran från sina arbetskamrater. Graden av stöd och uppmuntran från kollegor är hög över hela landet, även om det observerades en viss skillnad mellan olika polismyndigheter (Figur 25).

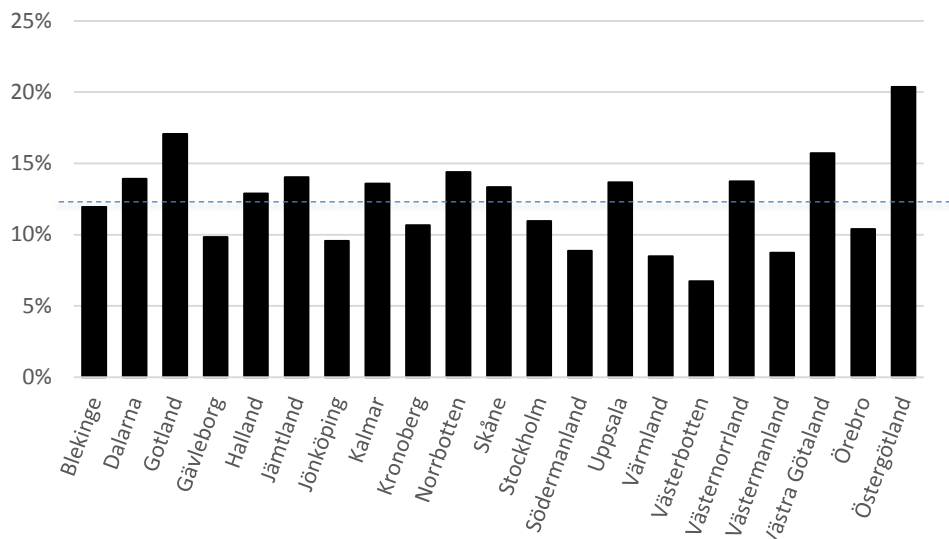
Figur 25 ”Stöd och uppmuntran från arbetskamrater” för respektive polismyndighet. (Fråga 53)

Konflikt eller bråk på arbetsplatsen

På frågan om de var inblandade i någon form av konflikt eller bråk med chefer på arbetsplatsen, uppgav 12,5% att de hade varit några gånger de sista 3 månader eller mer.

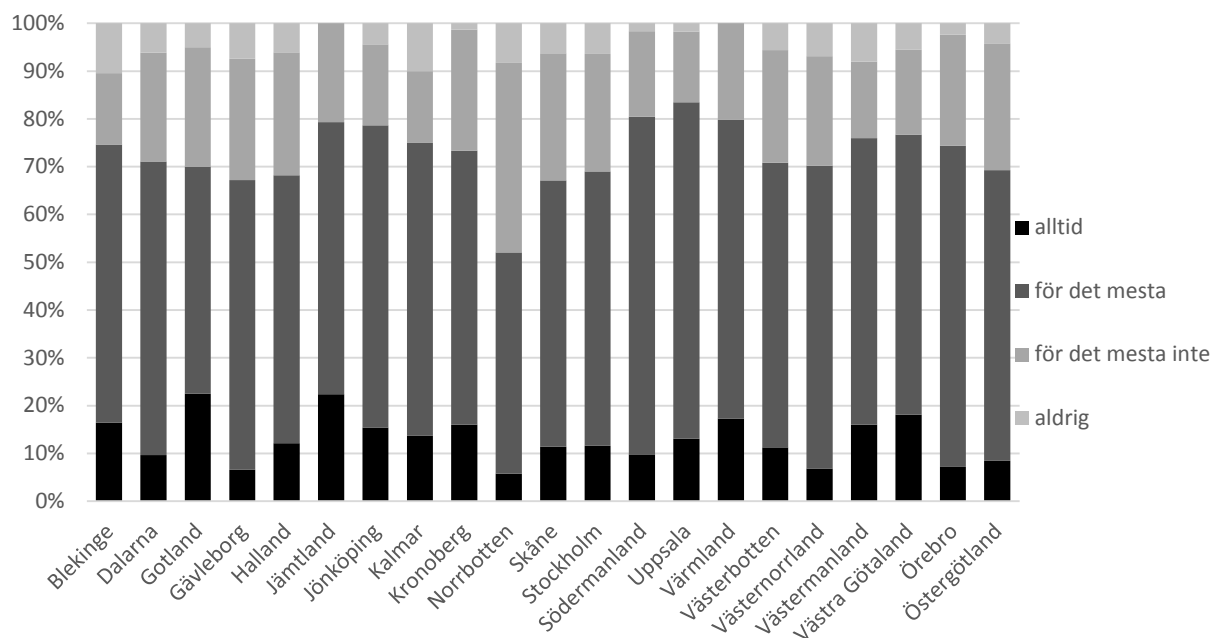
Manliga poliser (14 %) rapporterade en högre incidens av konflikt än kvinnliga (8 %).

Konflikt eller bråk med chefer varierade mellan polismyndigheterna, där Östergötland (21 %) och Gotland (17 %) hade mest konflikter med chefer se Figur 26.

Figur 26 Antal procent som har varit i konflikt eller bråk med sina chefer för respektive polismyndighet.
(Fråga 59)

Det stora flertalet, 72 % angav att de kunde få besked från chef/arbetsledare om vad som ska göras i första hand när det är mycket att göra. Denna siffra skiljer sig dock åt mellan könen, där manliga poliser anger 70 % och kvinnliga poliser anger 76 %. Det visade sig att detta även varierade mellan de olika polismyndigheterna, där de på Polismyndigheten i Norrbotten hade minst möjlighet att få besked av chef vad som skulle göras, se Figur 27.

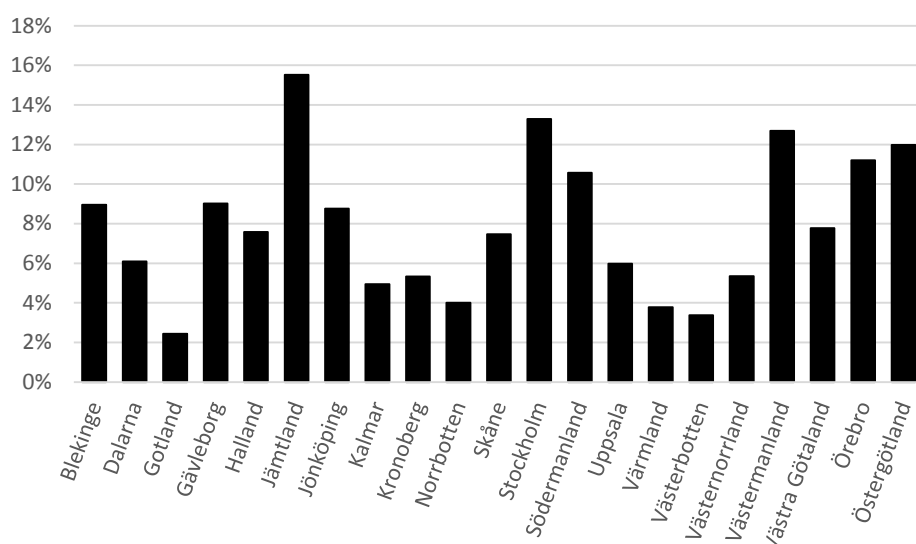

Figur 27 Besked av chef ang. prioritering av arbetsuppgifter när det är mycket att göra i förhållande till polismyndighet. (Fråga 54)

Sexuella trakasserier

Resultatet visade att 3 % (118 poliser) av de tillfrågade uppgav att de hade varit utsatt för personlig förföljelse genom elaka ord och handlingar från chefer eller arbetskamrater några gånger eller mer de sista månaderna. Det var 0,6 % (24 poliser) som rapporterade att de var utsatt för sexuella trakasserier från chefer eller arbetskamrater några gånger eller mer de sista tre månaderna. Ingen skillnad sågs över myndighet för endera av dessa faktorer emellertid observerades en könsskillnad när det gäller dem som hade upplevt sexuella trakasserier från chefer eller arbetskamrater vid något tillfälle under de senaste 3 månaderna (1,1 %, totalt 12 kvinnor av 1078) och 0,4 % 12 män av 3056).

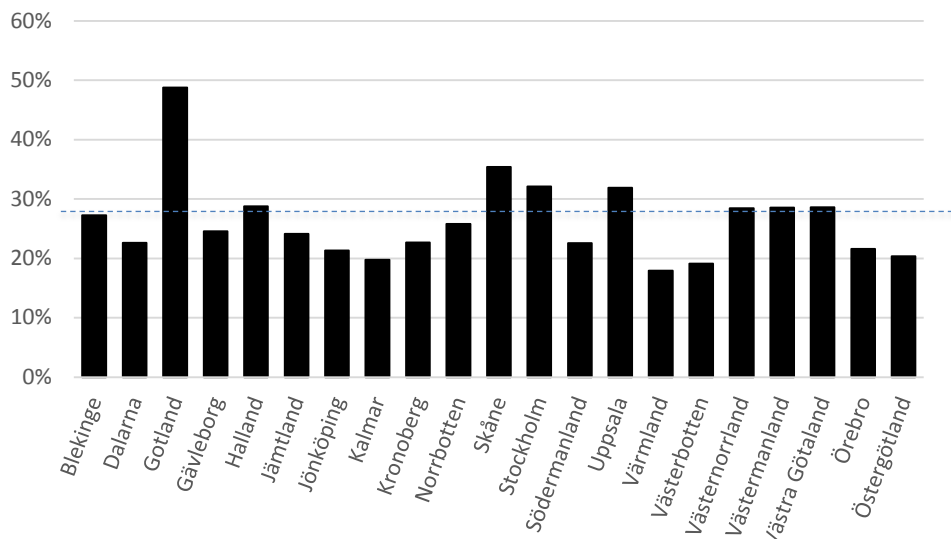
Antalet sexuella trakasserier från allmänheten skilde sig mellan de olika polismyndigheterna, där den högsta incidensen förekom i Jämtland (16 %), följt av Stockholm (13 %). Lågst antal sexuella trakasserier från allmänheten rapporterades från polismyndigheten på Gotland. se Figur 28

Figur 28 Antal poliser i procent som blivit utsatt för sexuella trasserier av allmänheten för respektive polismyndighet. (Fråga 65)

Behov av extern handledning

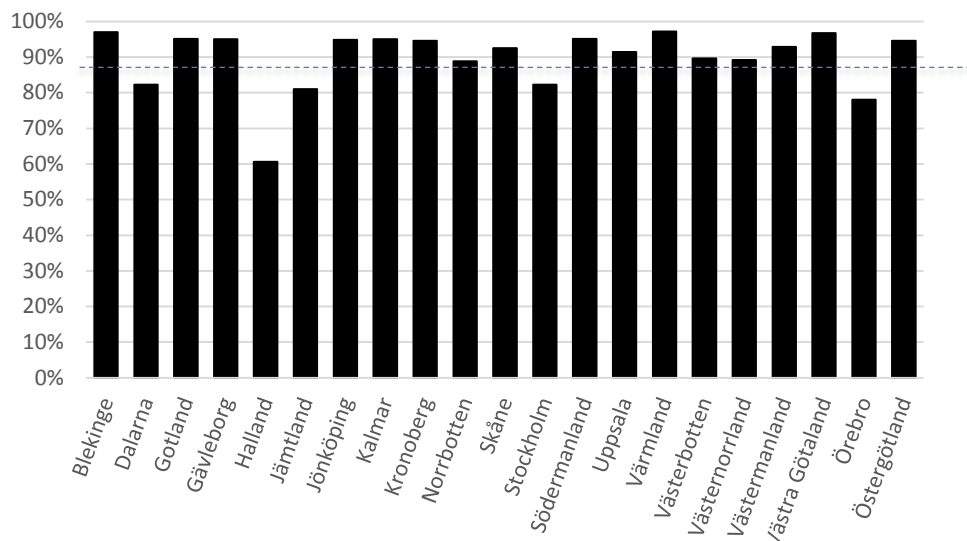
Nästan en tredjedel (28,5%) angav att de har någon gång känt behov av extern handledning (psykoterapeut, eller liknande). Kvinnor (34 %) rapporterade ett större behov än män (26 %). Det fanns statistiska skillnader samband mellan de olika polismyndigheterna poliserna inom polismyndigheten på Gotland rapporterade till 49 % att de känt behov av extern handledning (psykoterapeut, eller liknande (Figur 29).

Figur 29 Poliser som någon gång känt behov av extern handledning från respektive polismyndighet. (Fråga 43)

Företagshälsovård

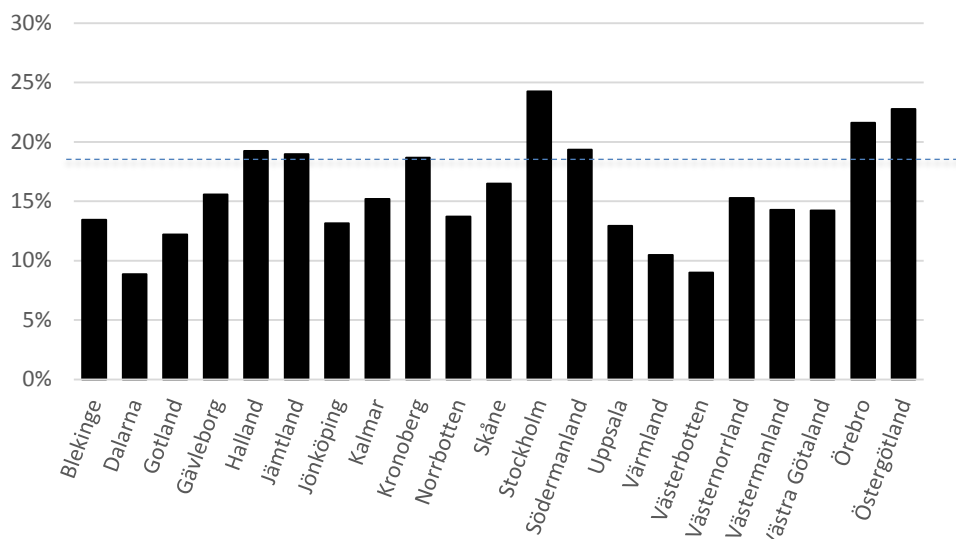
Hela 89 % svarande att de hade tillgång till företagshälsovård, ingen skillnad observeras mellan män och kvinnor. Det fanns dock en stor skillnad mellan olika polismyndigheter de lägsta siffrorna rapporteras från Halland (61 %) och Örebro (78 %) (Figur 30).

Figur 30 Antal poliser i procent som har tillgång till företagshälsovård fördelat på respektive polismyndighet.
(Fråga 118)

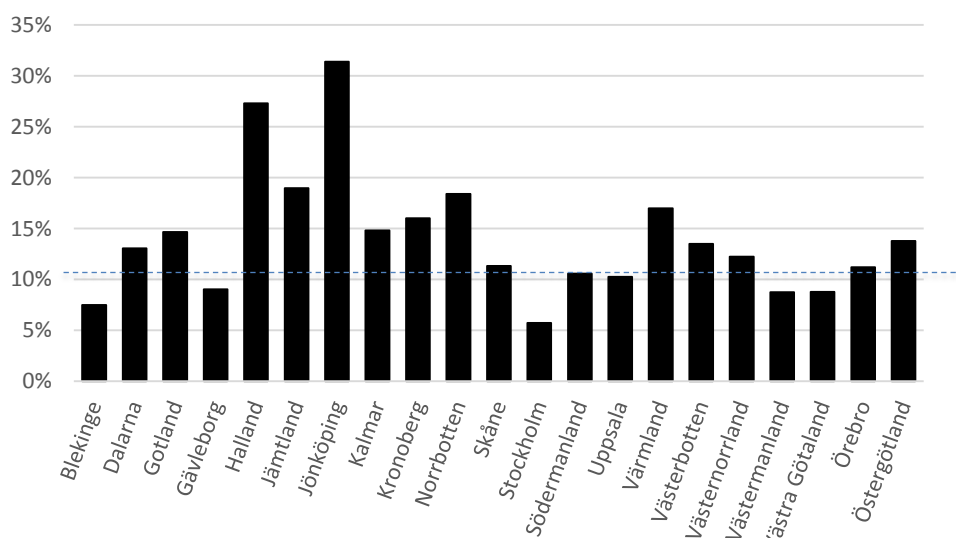
Rapportering av arbetsskada

Av alla som svarat uppgav 18 % att de inte rapporterat en arbetsskada av oro för att försämra möjligheten för karriär och/eller utbildning. Det fanns en skillnad mellan män och kvinnor, av männen var det 20 % som inte rapporterade och bland kvinnorna var det 11 % som rapporterade inte arbetsskada av oro för att försämra möjligheten för karriär och/eller utbildning. En stor skillnad observerades också mellan olika polismyndigheter, där polis från Stockholm inte rapporterade till 24 % och Östergötland med 23 %, se Figur 31.

Figur 31 Antal procent för respektive polismyndighet som inte rapporterat arbetsskador. (Fråga 67)

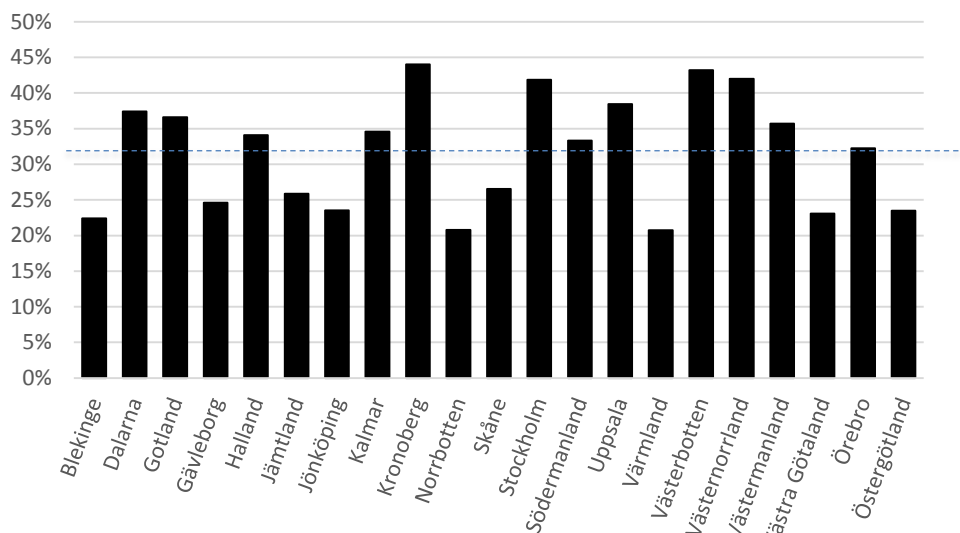
11 % rapporterar att de undviker att skriva en tillbudsansmälan i LISA systemet för att undvika/förhindra att händelsen hamnar i media. Detta varierade kraftigt mellan polismyndigheterna de som rapporterade minst var Jönköping (31 %) (Figur 32).

Figur 32 Antal poliser i procent som undviker att skriva en tillbudsansmälan i LISA systemet för att undvika/förhindra att händelsen hamnar i media. (Fråga 69)

Systematiskt arbetsmiljöarbete

Endast 32 % angav att ett systematiskt arbetsmiljöarbete skedde på deras arbetsplats. Det var även en stor skillnad mellan de olika polismyndigheterna. I Värmland och Norrbotten angav 21 % att ett systematiskt arbetsmiljöarbete utfördes på deras arbetsplats i motsats till 44 % i Kronoberg (Figur 33).

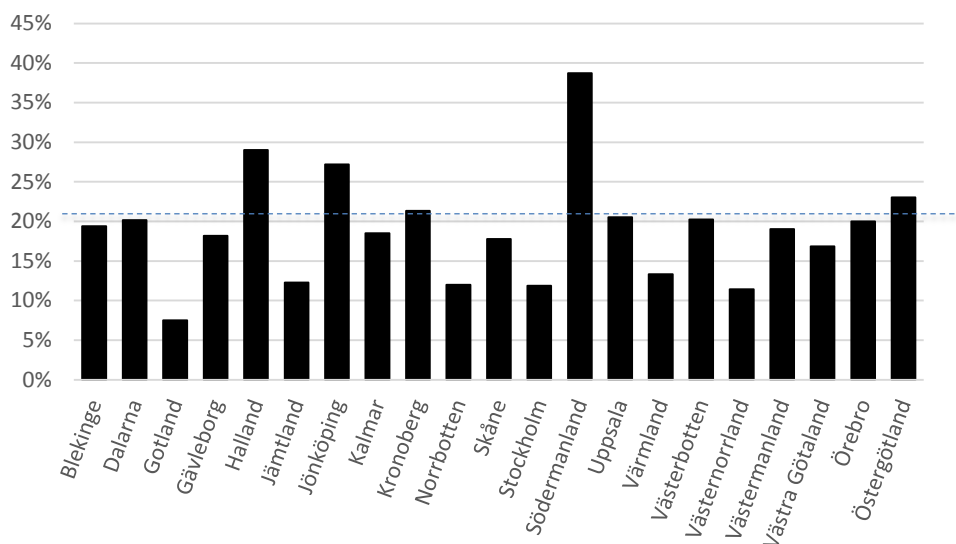

Figur 33 Antal poliser som är medvetna om att det pågår ett systematiskt arbetsmiljöarbete på deras arbetsplats. (Fråga 113)

Stressfaktorer i operativt arbete

Våld eller hot i arbetet

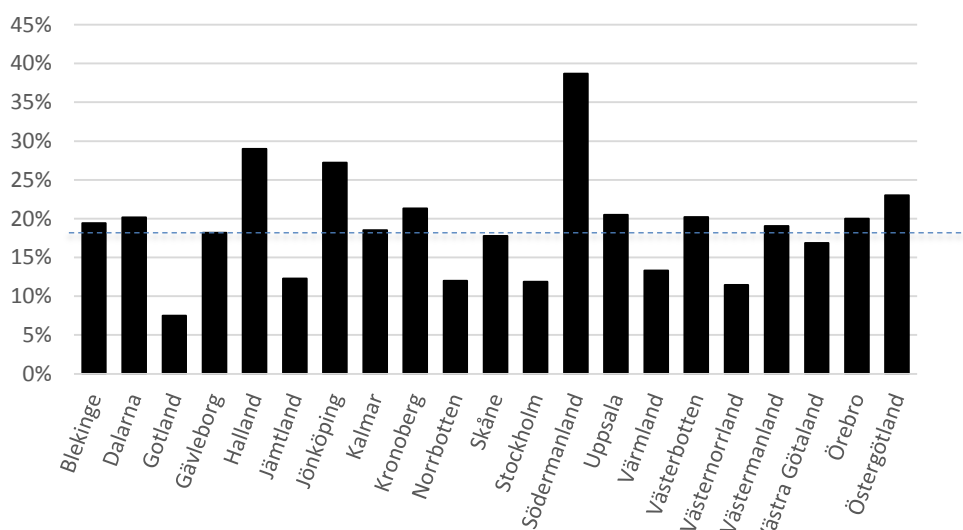
Totalt uppgav 22 % att de var utsatta för våld eller hot ett par dagar per vecka eller mer. Män (23 %) rapporterade en högre incidens än kvinnor (19 %). Förekomsten av våld eller hot varierade mellan de olika polismyndigheterna det högsta antalet rapporterades från Östergötland (30 %) därefter Stockholm (28 %) och Gävleborg (27 %), se Figur 34.

Figur 34 Antal poliser i procent för respektive polismyndighet som utsatts för våld eller hot ett par dagar per vecka eller mer. (Fråga 62)

Ensamarbete

Av de tillfrågade uppgav 17,3% att de ibland arbetade ensam och riskerade att hamna i otrygga eller hotfulla situationer en dag per vecka eller mer, se Figur 34. Manliga poliser riskerade att hamna i dessa situationer oftare än kvinnor, 20 % av de manliga poliserna uppgav att detta skedde en gång per vecka och 10 % av de kvinnliga poliserna. Skillnader observerades också mellan de olika polismyndigheterna, där polismyndigheten i Södermanland rapporterade den högsta andelen med 39 % medan polismyndigheten på Gotland rapporterade den lägsta med 7,5 %. (figur 35)

Figur 35 Antal i procent för respektive polismyndighet som en dag per vecka eller mer, arbetar ibland ensam och riskerar att hamna i otrygga eller hotfulla situationer. (Fråga 91)

Diskussion

Resultatet av föreliggande delrapport baseras på den enkät med frågor som skickades ut via mail till alla anställda inom svensk polis med fokus på poliser som arbetar som uniformerad polis i yttre tjänst. I det omfattande resultatet från enkäten framkom att drygt hälften, 65 % av poliserna är mycket nöjda eller nöjda med sitt arbete och drygt 60 % upplever sitt arbete som mycket meningsfullt eller meningsfullt. Detta är förvisso positivt, men ligger dock något under riksgenomsnittet enligt SCB (5), baserat på totalt antal sysselsatta i Sverige, där upplever 75 % att de har ett meningsfullt arbete. Uppdelat på kön, anger 76 % av kvinnorna i Sverige de har ett meningsfullt arbete, motsvarande siffra för männen är 65 %. De kvinnor som är mest nöjda är kvinnor som arbetar som barnmorskor eller sjuksköterskor med speciell kompetens (91 %), vad det gäller män är det är det arbete som kräver teoretisk specialist kompetens inom biologi, hälso- och sjukvård (88 %)(5). Beträffande arbetsbelastning och svårighetsgrad på arbetsuppgifterna angav flertalet av poliserna att de hade lagom till för mycket med arbetsuppgifter och att arbetsuppgifterna varken var för svåra eller lätta. Det förekom ingen skillnad mellan kvinnliga och manliga poliser avseende mängden arbetsuppgifter. Däremot var det stor skillnad mellan polismyndigheter, där Stockholm, Östergötland och Uppsala rapporterade att de hade mycket mer att göra än övriga delar av landet.

Nästan hälften (40 %) av poliserna uppgav att de lär sig något nytt och utvecklas en dag per vecka eller mer, vilket kan tolkas som att de upplever arbetet som stimulerande. Detta är dock något lägre än riksgenomsnittet, där totalt 45 % (44 % kvinnor, 46 % män) av alla yrkesarbetande anger att de lär sig något nytt varje vecka på sitt arbete (5).

När det gäller sömn uppgav 63 % att de inte fick tillräckligt med sömn och 38 % som inte psykiskt återhämtade sig på sina fridagar. Det visade sig vara ett starkt samband med de som arbetade 3-skift, vilket de flesta arbetar, och graden av brist på sömn respektive brist på psykisk återhämtning. Kvinnliga poliser återhämtade sig dock i större utsträckning än manliga poliser. Vad det gäller sömn är det en anmärkningsvärt hög siffra som skall jämföras med att det generellt i Sverige endast är 11 % av alla yrkesarbetande som anger att de ej får tillräckligt med sömn, fördelning mellan kön är obetydlig, där männen redovisar 11 % och kvinnorna 12 % (5). I en studie från delstaten Buffalo i USA fann man att de poliser som arbetade nattskift hade en större risk för psykisk påverkan p.g.a. av trötthet, vilket ledde till ökad risk för att bli skadad, speciellt om arbetstempot var högt, vilket inte framkom för de poliser som arbetade dagskift (11).

Av de tillfrågade poliserna var det 17 % av dem uppgav att de hade svårt att sova p.g.a. att de tänkte på jobbet. Detta är något lägre vid jämförelse med andra yrken i Sverige såsom personer i ledande ställning, lärare, säljare, inköpare och mäklare där omkring en fjärdedel svårt att sova varje vecka p.g.a. tankar på jobbet. Den högsta andelen som anger att de har problem med sömnen p.g.a. tankar på arbetet utgörs av kvinnliga gymnasielärare 47 % (5).

Drygt hälften (52 %) av alla poliser ansåg att de inte hade tillräckligt med tid för familj, vänner och fritidsaktiviteter. Detta är en anmärkningsvärd hög siffra som skall ställas mot de 7 % (5 % män och 8 % kvinnor) som rapporteras generellt för yrkesarbetande i Sverige (5). Då detta är drygt 7 gånger högre bör det lyftas fram för vidare diskussion.

Det är en stor del av poliskåren 42 % som rapporterar att de är trötta och håglösa en dag per vecka eller mer. Gotland är en av de polismyndigheter som rapporterade högst andel, där 65 % anger att de var trötta och håglösa, vilket är nästan dubbelt så stor andel än de 37 % som redovisas generellt för Sverige (5). När det gäller att vara trött visade det sig även ha ett starkt samband med arbetsschema och de som arbetade 3-skift var mer utsatta. Att ofta känna att kroppen är uttröttad efter arbetet eller att känna sig trött och håglös är en reaktion på en ansträngd arbetssituation och kan vara ett tecken på en dålig arbetsmiljö (5). Vad resultatet beror på är svårt att veta. Eventuellt kan det låga antalet totalt tjänstgörande poliser vara en orsak, likväl vetskapen om att en förstärkning i en eventuell krissituation kan dröja vara bidragande orsak.

Av alla poliser anser 94 % att de får stöd och uppmuntran av sina arbetskamrater, vilket är positivt och tyder på en mycket stor kamratskap och god värdegrund inom poliskåren. Generellt anser poliserna att de får stöd från sina chefer. Tre polismyndigheter skiljer sig dock från de övriga, dessa är Norrbotten, Östergötland och Gotland, vilka anser att de inte får lika mycket stöd och uppmuntran från närmaste chef. För Gotland och Norrbotten skulle förklaringen till detta resultat kunna vara, att de kan bedömas tillhöra glesbygd och att det är få poliser på ett stort upptagningsområde och kontakten med närmsta chef kanske inte är lika frekvent. Detta kan troligtvis inte gälla för polismyndigheten i Östergötland, där orsakerna inte är klarlagda. Generellt angav en högre andel av de kvinnliga poliserna att de fick stöd och uppmuntran från sina chefer än de manliga poliserna, något som kan ge anledning till reflexion. Övervägande var det relativt få som rapporterade konflikt eller bråk med chefer, men det framkommer en skillnad mellan polismyndigheterna, där Gotland och Östergötland återigen uppvisar ett sämre resultat. När det gäller att prioritera arbete anser det stora flertalet att de får besked av närmaste chef. Vad det gäller vara utsatt för personlig förföljelse av elaka ord och handlingar från närmaste chef eller arbetskamrater några gånger eller mer de tre senaste månaderna var det endast ett fåtal, 3 % (118 poliser) hade utsatts. Frågan gällande sexuella trakasserier är uppdelad i två delar, dels mellan chefer eller arbetskamrater, dels andra personer i samhället (t ex kunder, patienter, klienter, passagerare, elever). Det var 0,6 % (24 poliser) som angav att de utsatts för sexuella trakasserier under arbetet från chefer eller arbetskamrater, procentsatsen var högre för kvinnliga poliser. Skillnaden är något lägre än de 2 % för kvinnor och 1 % för män som redovisas för Sverige totalt av alla yrkesarbetande som utsätts för sexuella trakasserier av chefer eller arbetskamrater. Siffran 0,6 %, som utgör 24 poliser i Sverige, kan ses som väldigt låg, nästan försumbar, men naturligtvis borde det vara noll, då det ska inte förekomma några sexuella trakasserier över huvud taget. De yrken i Sverige som enligt SCB (5) i flest fall utsätts för sexuella trakasserier av allmänheten utgörs av gruppen kvinnliga gymnasielärare 21 %. Vad det gäller män är det 11 % av de som tjänstgör inom service, omsorgs- och försäljningsarbete som utsätts för sexuella trakasserier av allmänheten (5). När det gäller utsatthet från allmänheten är polismyndigheten i Jämtland den polismyndighet där sexuella trakasserier från allmänheten (16 %) förekommer i störst utsträckning, därefter kommer polismyndigheterna i Stockholm och Västmanland. Varför det är en skillnad i landet kan diskuteras och det finns säkert många bakomliggande faktorer till detta.

Det framkom att det finns ett behov av extern handledning att prata med en psykoterapeut eller liknande, det var något högre antal för kvinnor än män. Återigen framkommer Gotland som att ha ett stort behov av extern handledning. Behovet av extern handledning förekommer även inom poliskåren i andra länder, vilket band annat visas i en studie från Yale University, New Haven i delstaten Connecticut USA där man har påvisat att polisens mentala hälsa påverkas om de ofta utsätts för alvarliga och hotfulla situationer. Det var knappt hälften som någon gång funderat på att fråga eller tillkännage att de skulle vilja ha någon utomstående att prata med, anledningen till tveksamheten angavs vara att det inte skulle vara konfidentiellt och man skulle känna sig utsatt samt att detta skulle då ha en negativ betydelse för deras karriär inom polisyrket (12). Detta fenomen påvisades även i denna studie 18 % uppgav att de inte rapporterat beroende på risk att inte kunna avancera inom yrket eller kunna delta i utbildningsaktiviteter.

Totalt i hela landet svarade 89 % att de hade tillgång till företagshälsovård. Polismyndigheterna i Halland och Örebro angav att de i mycket mindre omfattning respektive mindre omfattning hade tillgång till företagshälsovård. Generellt sett så har alla poliser tillgång till företagshälsovård. Troligen beror detta på brist på information till enskilda poliser alternativt kan en misstolkning av frågan föreligga.

I jämförelse med övriga landet, där två tredjedelar uppger att de har tillgång till företagshälsovård ligger den svenska poliskåren alltså högre enligt SCB (5).

Det visade sig att 11 % undviker att anmäla till LISA-systemet. Framför allt beror detta på att man vill undvika och i vissa fall förhindra att händelser ska hamna i media. Polismyndigheten i Jönköping utgör en stor del av de som inte anmäler i LISA-systemet. Att 11 % inte anmäler arbetsskada är alvarligt och frågan bör lyftas då offentlighetsprincipen i detta fall motverkar rapporteringen av arbetsskador.

När det gäller våld och hot i operativt arbete anser nästan en fjärdedel att det förekommer ett par dagar i veckan eller mer. Manliga poliser rapporterade förekomst av våld och hot i något högre grad än kvinnliga poliser. De polismyndigheter som rapporterade den högsta förekomsten av våld och/eller hot är polismyndigheterna i Östergötland, Stockholm och Gävleborg.

Manliga poliser uppger att de i dubbelt så stor utsträckning hamnar i otrygga situationer, 20 % jämfört med 10 % för kvinnliga poliser. I Sverige är det inom den yrkesarbetande befolkningen generellt vanligare att kvinnor (18 %) utsätts för våld eller hot än män (10 %) det vill säga i stort sett ett omvänt förhållande. Vad gäller polisen kan detta dels bero på att manliga poliser är mer risktagande, dels att manliga poliser i högre grad utför ensamarbete. De yrkeskategorier som utsatt för hot eller våld är förutom poliser är kvinnor och män som arbetar inom vård och omsorg samt buss- och taxichaufförer (5).

Fortsatt forskning

Det som ytterligare behöver utredas är varför det inom poliskåren inte finns ett öppet klimat i att söka stöd av utomstående t.ex. psykoterapeut när vederbörande har varit med om en allvarlig och/eller hot full situation. Det bör närmare utforskas om det finns någon möjlighet att ändra upplägget på arbetet, för att undvika skiftarbete, och då främst 3-skift. Är det så att man kan tänka sig att ha fasta arbetspass, fördelade under dygnet, under längre perioder?

Slutsatser

Polisen är en av de yrkesgrupper i samhället som är mest utsatt vad gäller hot och våld. En stor del av poliserna arbetar 3-skift och i många fall långa arbetspass. Mot bakgrund av detta kan vi konstatera att detta är en grupp som har problem vilket bland annat yttrar sig i att: de har svårt att psykiskt återhämta sig, inte har tid för familj och vänner, ofta upplever att de är trötta. Det är positivt att det finns en mycket stor kamratskap och god värdegrund inom poliskåren och att övervägande del av poliserna förefaller trivas med sitt arbete, även om det förekommer skillnader mellan polismyndigheterna i Sverige.

Referenser

1. Arnetz BB, Arble E, Backman L, Lynch A, Lublin A. Assessment of a prevention program for work-related stress among urban police officers. *International Archives Of Occupational And Environmental Health*. 2013;86(1):79-88.
2. Shane J. Organizational stressors and police performance. *Journal of criminal Justice*. 2010;38(4):807-18.
3. Munch-Hansen T, Wieclaw J, Agerbo E, Westergaard-Nielsen N, Bonde JP. Global measure of satisfaction with psychosocial work conditions versus measures of specific aspects of psychosocial work conditions in explaining sickness absence. *BMC Public Health*. 2008;8:270.
4. Arbetsmiljöverket. Arbetsmiljöstatistik, Rapport 2013:1 Arbetsskador 2012. Stockholm: 2013.
5. Arbetsmiljöverket. Arbetsmiljöstatistik, Rapport 2012:4 Arbetsmiljön 2011. Stockholm 2012.
6. Arbetsmiljöverket. Psykiska och sociala aspekter på arbetsmiljön, AFS 1980:14. Systematiskt arbetsmiljöarbete. Stockholm. Tillgänglig: http://www.av.se/publikationer/broschyrrer/adi_657.aspx. Hämtad 2013-11-05
7. Hartley TA, Burchfiel CM, Fekedulegn D, Andrew ME, Knox SS, Violanti JM. Associations between police officer stress and the metabolic syndrome. *International journal of emergency mental health*. 2011;13(4):243-56.
8. Svedberg P, Alexanderson K. Associations between sickness absence and harassment, threats, violence, or discrimination: a cross-sectional study of the Swedish Police. *Work (Reading, Mass)*. 2012;42(1):83-92.
9. Körlin J, Alexanderson K, Svedberg P. Sickness absence among women and men in the police: a systematic literature review. *Scandinavian Journal Of Public Health*. 2009;37(3):310-9.
10. Elgmark Andersson E, Larsen LB, Tranberg R, Ramstrand N. Polisens Arbetsmiljö 2013, del 1 av 3. Högskolan Jönköping, Hälsohögskolan, Jönköping, 2013.
11. Violanti J, Fekedulegn D, Andrew M, Charles L, Hartley T, Vila B, et al. Shift work and the incidence of injury among police officers. *American Journal Of Industrial Medicine*. 2012;55:217-27.
12. Fox J, Desai MM, Britten K, Lucas G, Luneau R, Rosenthal MS. Mental-health conditions, barriers to care, and productivity loss among officers in an urban police department. *Connecticut medicine*. 2012;76(9):525-31.

Bilaga

Enkät om polisens Arbetsmiljö